

Sel-su tək boşalıb dolan,
Yaş quruyub bu gözümdə.
Bu yollara yoldaş olan,
Bir dərvişəm yer üzündə.

Dərviş ruhlu şair Vəli Xramçaylının misralarıdır. 70 yaşı tamam oldu. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) üzvü, tanınmış şair, jurnalist, "Ocaq" qəzetinin baş redaktoru Vəli Xramçaylı-Dərviş Vəlini ədəbi mühitdə tanımayan yoxdur. Jurnalistikanın ədəbiyyatdan qopara bilmədiyi, şeirin, sözün adamı olan Vəli Xramçaylıdan 70 illiyi münasibətilə müsahibə götürdük.

- Siz Sibirə doğulmusunuz. Ailənin uzaq Sibirə sürgün edilməsinin səbəbi nə idi?

- Atamın babası Nəsim kişi kəndin kovxası olub, anamın babası Hacı Süleyman da bəy olub. Anamın əmisi Əmiraslan babam Qori müəllimlər seminariyasında Stalinlə bir yerdə oxuyub, Stalin təhsilini yarımçıq qoyub gedib, ancaq babam axıra qədər təhsilini davam etdirib.

Onu da deyim ki, atamla anam əmioğlu əmiqızı olublar. Anamın babası Şərif Şikəstə Səməd Vurğunun ustası olub. Bir tərəfdən də Cahandar ağanın qohumuydu.

Anamın atasıgil dörd qardaş olublar. Keçən əsrin 30-cu illərində anamın atası Sədi və əmisi Əmiraslan sovet hökumətinin əlindən qaçıb Türkiyəyə getdilər, qalan iki qardaşlarını isə bolşeviklər güllələdilər. Babalarımıza görə bizi ailəlikcə Sibirə sürgün etdilər, qardaşım şair Eldar Nəsimli Sibirel və mən Sibirə-Tomskda anadan olmuşuq.

- Qazaxa gələndə neçə yaşıınız vardı?

- Mən anadan olandan sonra ailəməzərə bəraət verildi, Xruşşov repressiyaya məruz qalanların geri qayırtmasına icazə verdi. Biz də köçüb Qazaxa gəldik. Biz 1956-cı ildə sürgündən qayıtdıq, onda mən bir yaşım vardı, Eldarın isə dörd yaşı olub.

- Türkiyəyə keçən babalarınızla sonradan görüşə bildinizmi?

- Çox maraqlıdır ki, keçən əsrin 1970-ci ildə anamın atası Sədi babamı Qazaxa gətirdik, turist kimi gəldi, amma burda qaldı, ona Sovet pasportu aldıq və 1977-ci ildə rəhmətə getdi, məzarı kəndi-

mizdədir.

Biz 1956-cı ildə sürgündən qayıtdıq, onda mən 1, Eldarın dörd yaşı olub. Mən orta məktəbi Xramçaylının sahilində-Şıxlı kəndində bitirdim. Sonra gəlib Bakı Dövlət Universitetin filologiya fakültəsinin axşam şöbəsinə qəbul oldum. 1974-1976-cı illərdə Estoniyada əsgərlikdə oldum.

1983-cü ildə Cəlil Məmmədquluzadənin ev muzeyində 1 il elmi işçi işlədim.

- Uzun illər "Azərbaycan təbiəti" jurnalında işlədiniz. Bu jurnal sizin üçün hansı yolları açdı?

- 1984-cü ildə bu jurnala gəldim, şöbə redaktoru işlədim. 1986-cı ildən 2000-ci ilə, jurnal bağlanana qədər Məmməd Arazın müavini oldum. Mənim taleyimdə böyük şairimiz Məmməd Araz böyük rol oynayıb. Biz ata-oğul kimi olmuşuq. Uzun müddət Məmməd Arazla çiyn-çiynə işlədik. Ondan həm mənəvi, həm poeziya cəhətdən çox şeylər götürmüşəm. O, böyük şairi heç vaxt unuda bilmərəm, onun üstümdə çox əməyi olub, haqq-sayını heç vaxt itirmərəm. Məmməd Araz da Məmməd Arazdır...

- Sizin ilk şeirlərinizi kim çap etdi?

- Ədəbiyyatda ustadım Məmməd Araz olub. Ədəbiyyata gəlməyimdə mənə bir də Vaqif Bayatlı (Cəbrayılzadə) kömək edib. Tələbə vaxtı şeirlərimi aparmışam baxsın və ilk şeirlərimi Vaqif Cəbrayılzadə "Ulduz"da çap edib. İki şeir idi. Biri dörd, biri üç bənd. Misraya 1 manat verirdilər. Bundan sonra hər il "Ulduz" jurnalında şeirlərim gəldi. Hətta Yusif Səmədoğlu mənə "mənim şairim" deyirdi.

- "Azərbaycan təbiəti" jurnalı bağlandıqdan sonra siz öz qəzetinizi yaratdınız.

- "Ocaq" qəzetini açdım, ədəbi, bədii, siyasi qəzetdir, uzun illər davamlı çap olundu, sənin özünün də yazılarını, şeirlərini bir neçə dəfə çap etmişəm. Amma indi maddi problemə görə qəzeti çıxara bilmirəm. Ömrümün 40 ili də "Azərbaycan" nəşriyyatında keçib.

1984-cü ildən taleyimi jur-

Sibirdə sürgündə doğuldu, 1 yaşında Qazaxa köçdü... Vəli Xramçaylı-70

Vəli Xramçaylı: "İndi dərviş olmaq çox çətin, mən "dərvişəm" deyəndə çoxları mənə qərribə baxır"

nalistikaya bağladım. Məsələ, burasındadır ki, jurnalistika ilə məşğul olsam da, jurnalistika şairliyimi üstələyə bilmədi, mən heç vaxt poeziyadan əl çəkə bilmədim. Sən də yaxşı şeirlər yazırdın, amma sonra jurnalistika səni üstələdi, amma mənə üstələyə bilmədi

"Babalarımıza görə bizi ailəlikcə Sibirə sürgün etdilər, qardaşım şair Eldar Nəsimli Sibirel və mən Sibirdə-Tomskda anadan olmuşuq"

(gülür).

İndiyə qədər 10-a yaxın kitabım çap olunub. "Duyğularım bir zəmidir" adlı ilk şeirlər kitabım 1989-cu ildə "Yazıçı" nəşriyyatı tərəfindən çap olunub.

O zamanlar kitab çap olunmamışdan əvvəl onu rəyə göndərirdilər. Ən qərribəsi odur ki, mənim kitabımı rəy üçün Məmməd Arazla göndərmişdilər.

- Sizcə, bu təsadüf idi?

- Bəli. Məmməd Araz kitabıma müsbət rəy yazdı və kitabım çap olundu. O kitaba ön sözün akademik Nizami Cəfərov yazdı. "Bir dərvişəm yer üzündə" adlı kitabım 1990-cı ildə çap olundu. "Dərviş Vəli haqq aşığı" adlı üçüncü kitabıma Asif Ata ön söz yazdı. Asif Ata ədəbi tənqiddən uzaqlaşmışdı, o vaxt onu bir az sıxmışdılar... Akademiyanın yanında görüşdük, "mənim sənə bir borcum var" dedi. Mən də makinadan çıxmış şeirləri ona verdim, bir də gördüm ki, kitaba ön söz yazıb.

- Dərvişlik hardan gəldi? Sizin dərvişliyinizin Nəqşibəndiliklə bir əlaqəsi varmı?

- Mən elə uşaqlıqdan ruhən dərvişvari olmuşam. Dərvişlik ruhumda var. Həm də Yunis Əmrə və ədəbiyyatdakı sufilər də ruhuma köçüb. O ruhani hissələr bizim qanımızdadır. O ocağın da təsiri var yəqin ki... Dərvişlik həm də Nəqşibəndilikdən, Hacı Mahmud Əfəndi ocağından gəlir, bu uşaqlıqdan qanımızda, canımızda olub.

Dedim ki: Ya şəhid ol, ya qazi ol, ya dərviş... Mən elə dərviş yolunu tutdum.

- XXI əsrin dərvişi olmaq çətin deyil ki?

- İndi dərviş olmaq çox çətin, mən "dərvişəm" deyəndə çoxları mənə qərribə baxır. Rəhmətlik Alim Məhərrəmli

"Dərviş Vəliyə" adlı bir şeir yazmışdı, orda mənim dərvişliyimi tam açmışdı.

- Ədəbiyyatda kifayət qədər tanınan, qəbul olunan bir şairsiniz, ancaq elə bil bir qədər kənarda qaldınız... Fəxri ad, mükafat almayanların sırasındasınız,

bu sizi narahat etmirm?

- Mənim heç bir umacağım yoxdur. Ən böyük arzum o olub ki, həmişə şeirlərim yaşasın.

Heç nə istəmirəm dünyadan heç nə

Bir misram dolanıb gəzə dünyanı.

Xəyalım qoşulur durna köçünə

Yenə öz səfinə düzə dünyanı.

Yeni mən dünyadan heç nə istəmirəm, bir umacağım da yoxdur. Versələr də sağ olsunlar, verməsələr də.

- Bir vaxt dediniz ki, Qazaxda-Şıxlıda ev tikdirmisiniz, həmişəlik Bakıdan köçüb gedirsiniz...

- Şıxlıda bi rev tikmişəm. Mayın 5-də Bakıda Yazıçılar Birliyində 70 illiyik yubileyimi keçirdikdən sonra "əlvida Bakı şəhəri" deyib doğma Qazaxa köçüb gedəcəyəm.

- Yaradıcılıq taleyinizdən keçən insanların indi çoxu bu dünyada yoxdur. Kimlərin həyatda olmasını istəyirsiniz ki, dərhləşəsiniz? Daha çox kimin üçün darıxırsınız?

- Məmməd Araz, Osman Sarıvəlli, İsmayıl Şıxlı, Nəriman Həsənzadə, Vaqif Cəbrayılzadə, Yusif Səmədoğlu, Vaqif Səmədoğlu kimi böyük ədəbiyyat adamları ilə təmasda olmuşam.

Tale elə gətirdi ki, uzun müddət Məmməd Arazla işlədim. Universiteti bitirəndə diploma rəhbərim xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə oldu, mənə 5 yazdı, diploma işimi də elmi iş kimi genişləndirməyi tövsiyyə etdi, ancaq mən elmin yox, poeziyanın dalınca getdim. Bəxtiyar müəllimin sevimli tələbəsi idim.

Ən çox mənə yandıran da, içimi göynədən də, heç zaman unuda bilmədiyim qardaşım Eldar Nəsimli Sibirel olub.

O mənə qardaşdan başqa həm də yaxın dost idi, ikimiz də ədəbi mühitin içində olmuşuq. Onun avtomobil qəzasında cavan getməyi mənim içimi yandırır, göynədir.

Sən köçüb gedəli ay Məmməd Araz,

Dərdimi deməyə bir kimse yoxdur.

Bu gün Məmməd Arazla dərhləşməyi, onu ömrün 70-də yanımda görməyi çox istəyirdim. Mənə çox ağırlı sual verdin.

- Doğulduğunuz Sibirə necə, gedə bildiniz?

- Yox, gedənmədim.

Bir şair yaşayır Biləcərində Yarı yuxuludur, yarı da sərxoş

Bir şair yaşayır Biləcərində.

Əlləri cibində cibi də bomboş.

Maddiyyat imkan vermədi getməyə. Çox arzulayıram getməyi. Bəlkə bu yay Sibirə getmək arzum gerçəkləşdi. Getmək fikrim var. Gedib doğulduğum yeri görmək istərdim, dünyaya göz açdığım yer Sibirdir. Anamgil ordan çox danışdı. Böyük bacılarım orta məktəbi orda rus bitirmişdilər. Bizim ailədə ədəbiyyata böyük həvəs vardı, onlar hamısı ədəbiyyatçı idilər.

On il də adladım Müşfiq yaşını

Göz açıb dünyaya Sibirdə gəldim

Sinəmdə göyerməz qurğusun daşı,

Mən yurda dirilib qəbirdən gəldim...

- Sibir-qəbir əzabı çəkmiş, represiya görmüş ailələrdənsiniz...

- Çox ağır, acı günlər yaşamışıq.

- 70 illiyin kitabını çap etmisiniz?

"Bu da bir taledir" adlı şeirlər kitabımı hazırlamışam, yəqin 10-15 günə işıq üzə gərək.

Dünyanın ən xoşbəxtiyəm ki, torpaqlarımız işğaldan azad edildi. Xankəndində bayrağımız dalğalanır. Mənim bundan böyük sevincim yoxdur, ən böyük sevincim budur. 20 yanvar hadisəsinin də şahidi oldum, 30 il torpaq həsrətini də yaşadım, xalq olaraq başımız çox bəlalər çəkdi, amma sonda xoşbəxtəm ki, Şuşa azaddır, bu mənə bəsdir.

İradə SARIYEVA